

БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

© 2017 ПАСІЧНИК В. А.

УДК 336.512

Пасічник В. А. Бюджетна політика в умовах економічних перетворень

Метою статті є розкриття сутності та ролі бюджетної політики в системі соціально-економічного розвитку країни, визначення інституційного підходу в процесі її формування та реалізації виходячи зі змін суспільного середовища. Соціально-економічний розвиток суспільства на цьому етапі вимагає використання бюджетної політики як дійового інструменту державного регулювання економічних і соціальних відносин. Важливим є визначення пріоритетів бюджетної політики, у тому числі на середньострокову перспективу, виходячи з основних засад соціально-економічного розвитку країни, удосконалення державного регулювання у сфері формування доходів бюджету, планування та використання видатків бюджету, міжбюджетних відносин, що підвищить рівень ефективності функціонування економічної і бюджетної системи в цілому.

Ключові слова: бюджет, бюджетна система, бюджетна політика, бюджетне регулювання, економічні перетворення.

Бібл.: 10.

Пасічник Володимир Андрійович – аспірант кафедри фінансів, Київський національний торговельно-економічний університет (вул. Кіото, 19, Київ, 02156, Україна)

E-mail: irynadamenko@gmail.com

УДК 336.512

UDC 336.512

Пасічник В. А. Бюджетная политика в условиях экономических преобразований

Целью статьи является раскрытие сущности и роли бюджетной политики в системе социально-экономического развития страны, определение институционального подхода в процессе ее формирования и реализации исходя из изменений общественной среды. Социально-экономическое развитие общества на данном этапе требует использования бюджетной политики как действенного инструмента государственного регулирования экономических и социальных отношений. Важным является определение приоритетов бюджетной политики, в том числе на среднесрочную перспективу, исходя из основных принципов социально-экономического развития страны, совершенствования государственного регулирования в сфере формирования доходов бюджета, планирования и использования расходов бюджета, межбюджетных отношений, что повысит уровень эффективности функционирования экономической и бюджетной системы в целом.

Ключевые слова: бюджет, бюджетная система, бюджетная политика, бюджетное регулирование, экономические преобразования.

Библ.: 10.

Пасічник Владимир Андреевич – аспирант кафедры финансов, Киевский национальный торгово-экономический университет (ул. Киото, 19, Киев, 02156, Украина)

E-mail: irynadamenko@gmail.com

Pasichnik V. A.

The Budget Policy in the Context of Economic Transformations

The article is aimed at disclosing the essence and role of budget policy in the system of socio-economic development of country, defining the institutional approach in the process of its formation and implementation, based on changes in the public environment. The socio-economic development of society at this stage requires the use of budgetary policy as an effective instrument for the State regulation of economic and social relations. It is important to determine the priorities of the budget policy, including the medium-term perspective, based on the basic principles of the socio-economic development of country, improvement of the State regulation in the sphere of generation of budget income, the planning and usage of budget expenditures, the inter-budget relations, which will increase the efficiency of functioning of the economic and budget system as a whole.

Keywords: budget, budget system, budget policy, budget regulation, economic transformations.

Bibl.: 10.

Pasichnik Vladimir A. – Postgraduate Student, Department of Finance, Kyiv National University of Trade and Economics (19 Kioto Str., Kyiv, 02156, Ukraine)

E-mail: irynadamenko@gmail.com

Бюджетна політика є одним з вагомих інструментів державного регулювання суспільного розвитку, оскільки у процесі її формування здійснюється розробка основних напрямів використання бюджетних коштів виходячи з необхідності вирішення завдань, які стоять перед суспільством на цьому етапі його розвитку. Потребує подальшого дослідження трансформація бюджетних відносин в умовах економічних перетворень. Бюджетна політика має розглядатись як складова фінансового регулювання соціально-економічного розвитку країни.

Вагомий внесок у дослідження сутності та ролі бюджету як інструменту державного регулювання соціально-економічних процесів зробили вітчизняні вчені: М. Безгуба [2], Л. Козарезенко [4], А. Мярков-

ський [7], А. Лисяк [1], І. Чугунов [6; 8–10] та ін. Серед вагомих наукових досліджень зарубіжних учених з питань формування бюджетної політики можна назвати праці Дж. Когана [3], Р. Масгрейва [5], Дж. Тейлора [3].

Метою статті є розкриття сутності та ролі бюджетної політики в системі соціально-економічного розвитку країни, визначення інституційного підходу в процесі її формування та реалізації виходячи із змін суспільного середовища. Соціально-економічний розвиток суспільства на цьому етапі вимагає використання бюджетної політики як дієвого інструменту державного регулювання економічних і соціальних відносин.

Бюджетна політика відіграє вагомий роль у процесах забезпечення макроекономічної стабільності, яка є необхідною передумовою для підтримки сталого

економічного розвитку країни. Належний рівень обґрунтованості, послідовність і виваженість управлінських рішень державних інститутів у сфері бюджетно-податкового регулювання сприяє зростанню рівня зайнятості, пошкваленню ділової активності та підвищенню якості людського капіталу. Дієвість цих заходів посилюється у разі здійснення структурних реформ в економіці та соціальній сфері. Важливим є проведення збалансованої бюджетної політики, що потребує узгодження соціальних доміант розвитку суспільства з можливостями їх фінансового забезпечення. Економічна рецесія та уповільнення темпів зростання реального валового внутрішнього продукту обумовили необхідність реалізації комплексу заходів бюджетної консолідації, спрямованих на зниження показників дефіциту та боргового навантаження на бюджет. Можливості використання короткострокових бюджетних стимулів наразі є обмеженими, що посилює запити суспільства щодо здійснення інституційних змін системи фінансово-бюджетного регулювання. Особливої значущості набувають питання упорядкування бюджетних видатків, підвищення рівня їх ефективності та покращення якості надання суспільних послуг.

Водночас в умовах економічних перетворень важливим є обґрунтування пріоритетів бюджетної політики з урахуванням цілей і завдань державної стратегії соціально-економічного розвитку. Еволюція суспільства зумовлює необхідність відповідних змін у взаємовідносинах між учасниками бюджетного процесу. Доцільним є розвиток методологічних підходів щодо підвищення адаптивності бюджетної політики. Подальше впровадження інструментів індикативного середньострокового бюджетного планування, актуалізація процедур розробки та оцінки державних цільових і бюджетних програм сприятиме підвищенню ефективності відповідних заходів державної фінансової політики.

На основі дослідження теоретичних засад бюджетної політики розкрито її економічну сутність як складової інституційної архітектури фінансового регулювання суспільного розвитку як сукупності принципів, форм, механізмів, інструментів і важелів управління державними фінансовими ресурсами учасниками бюджетного процесу з метою забезпечення передумов для економічного зростання та розбудови соціальної сфери, враховуючи загальнонаціональні інтереси, потреби населення та територіальних громад. Базовим завданням у сфері податкового регулювання є визначення впливу податкового навантаження на економіку, визначення можливих варіацій покращення його стану шляхом регулювання пропорцій оподаткування доходів і прибутку, споживання. В умовах посилення регулюючої функції бюджетної політики актуалізуються питання підвищення дієвості системи управління бюджетними коштами та здійснення фінансового контролю. Вагомим є проведення інституційних змін системи державних закупівель, подальший розвиток програмно-цільового методу бюджетного планування [1].

Система бюджетних відносин динамічно розвивається залежно від еволюції суспільних потреб, глибини перетворень в економіці та соціальній сфері, змін господарської кон'юнктури. Вирішення завдань у сфері обороноздатності країни, фінансового забезпечення соціальної політики, розвитку людського капіталу, зростання зайнятості, стимулювання внутрішнього попиту достатньою мірою залежить від методів формування та реалізації бюджетної політики. Важливою функцією держави є досягнення довгострокової фінансової стабільності та сприяння процесам розширеного відтворення суспільного виробництва. Диференціація підходів щодо оцінки впливу бюджетної політики на економічний розвиток обумовлена сукупністю причин функціонального й інституційного характеру. Особливого значення набувають питання встановлення оптимальних пропорцій перерозподілу валового внутрішнього продукту через бюджетну систему та її елементами, якісного стану бюджетних інститутів, підвищення рівня координації бюджетної і монетарної політики.

Співвідношення між складовими системи бюджетного регулювання постійно адаптуються до стадій економічного циклу, пріоритетів соціально-економічного розвитку країни. За умов економічного спаду для відновлення позитивної динаміки реального валового внутрішнього продукту доцільним є використання механізму державного регулювання у сфері бюджетних видатків. У той же час зростання вагового показника видатків бюджету взаємопов'язано із посиленням податкового навантаження на економіку та збільшенням бюджетного дефіциту, що стримує процеси економічного відновлення. Крім того, розміри державного боргу та видатків бюджету на його обслуговування знижують можливості стимулюючого впливу відповідних бюджетних заходів. З огляду на зазначене, механізм регулювання первинного дефіциту бюджету має ґрунтуватись на принципах функціональних фінансів щодо досягнення фінансової стійкості бюджетної системи. Важливим є запровадження інституційних обмежень показників інвестиційної та соціальної складової бюджету, дефіциту бюджету та структури джерел його фінансування. Бюджетна складова суспільного розвитку впливає на якісний рівень і доступність послуг у сфері освіти, науки, охорони здоров'я, духовного та фізичного розвитку, соціального захисту та соціального забезпечення населення. Водночас сучасні тенденції розвитку свідчать про потребу гармонійного поєднання державних і ринкових методів і форм фінансування галузей соціальної сфери з метою досягнення достатньо високої результативності та задоволення попиту на ці послуги у суспільстві. Вагомим значення набувають питання розвитку моделі соціального захисту населення, пошуку оптимальних форм взаємодії бюджетної та страхової складової, ролі держави у регулюванні інвестиційних потоків недержавних пенсійних фондів, механізмів гарантування суспільного добробуту в майбутньому.

Процеси формування та реалізації бюджетної політики супроводжувались динамічними змінами соці-

ально-економічного розвитку суспільства. Економічна ситуація 1990-х років позначилась на накопиченні проблем у бюджетній сфері, перед державою одночасно постали нагальні питання забезпечення макроекономічної стабілізації, створення стимулів для відновлення економічного зростання та покращення добробуту населення. В цей період бюджетна політика значною мірою була підпорядкована поточним завданням, виконувала функції перерозподілу та стабілізації. Подальший розвиток бюджетної політики характеризувався розбудовою інституційних і методологічних засад її формування, підвищенням рівня системності реалізації бюджетних заходів, впровадженням дієвих інструментів програмно-цільового методу планування бюджету. В умовах глобальної фінансової рецесії адаптивно змінювались пріоритети бюджетної політики, відбулось посилення дієвості регуляторної та стабілізуючої функції, що відобразилось на збільшенні показника дефіциту бюджету. На сучасному етапі економічних перетворень розпочато процеси децентралізації бюджетної системи, гармонізації податкового законодавства відповідно до європейських стандартів, проведено реструктуризацію зовнішнього державного боргу та створено передумови для запровадження фіскальних правил, що посилюватиме збалансованість бюджетної системи.

Під час формування бюджетної політики необхідним є врахування впливу екзогенних та ендогенних факторів на економічну систему, які визначають тенденції соціально-економічного розвитку. До екзогенних факторів відносяться темпи зростання валового внутрішнього продукту країн, що формують попит на основні групи товарів вітчизняного експорту, рівень цін на продукти експорту й імпортовані енергоносії, обсяги та структура іноземних інвестицій, кон'юнктура на світових фінансових ринках, яка впливає на можливості держави здійснювати запозичення та операції з рефінансування державного боргу. До внутрішніх економічних факторів належить частка перерозподілу валового внутрішнього продукту через бюджет і державні цільові фонди, прогнозований обсяг бюджетних доходів і видатків, дефіциту бюджету, обсяг державного боргу [2].

В умовах економічної рецесії доцільним є використання інструментів фінансово-бюджетного регулювання, що спрямовано на стимулювання економічного зростання, розвиток соціальної сфери. Держава, збільшуючи обсяг видатків, стимулює внутрішній попит, здійснює інвестиції у виробництво та людський капітал, розвиває інфраструктуру. Належне фінансування освіти, науки, охорони здоров'я сприяє зміцненню інституційних засад фінансово-економічної політики країни. Розвиток людського капіталу є пріоритетним напрямом державної політики з огляду на його значущість у сфері підвищення рівня дієвості соціально-економічних відносин.

Важливим є встановлення оптимальної структури бюджетної системи, яка б урахувала взаємодію державного регулювання економічних процесів і відповідних механізмів саморегулювання, що потребує

наявності належної інституційної системи, достатнього рівня розвитку фінансових інститутів. Вагомим завданням фінансово-економічної політики є її адаптація до змін структури фінансових відносин, впливу зовнішніх економічних факторів, якісних перетворень фінансової системи.

З метою активізації впливу бюджетної системи на соціально-економічний розвиток суспільства потрібно вживати заходів, спрямованих на підвищення рівня збалансованості та прозорості бюджету, ефективності витрачання бюджетних коштів, удосконалення міжбюджетних відносин, забезпечення якісного виконання бюджетів усіх рівнів, здійснення дієвого фінансового контролю.

Одним із основних інструментів державного регулювання соціально-економічного розвитку є перспективне бюджетне планування, зміст якого полягає у розробці основних напрямів формування та використання бюджетних коштів на середньостроковий період, зважаючи на необхідність виконання завдань, які постають перед суспільством на певному етапі його розвитку. У процесі перспективного бюджетного планування створюються умови для розв'язання найважливіших проблем державного впливу на економічний розвиток. Проведення цілеспрямованої бюджетної політики передбачає запровадження стратегічного бюджетного планування. Середньострокове бюджетне планування є необхідною умовою підвищення якості процесу бюджетного планування, посилення впливу бюджетного регулювання на соціально-економічний розвиток країни [4].

Бюджетна політика на середньострокову перспективу повинна бути спрямована на забезпечення соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць і країни в цілому при врахуванні критеріїв ефективності та результативності бюджетних видатків. Основними напрямками бюджетної політики на середньострокову перспективу є забезпечення збалансованості бюджетної системи, зниження залежності системи пенсійного забезпечення від коштів державного бюджету, створення належних умов для надання якісних державних послуг, підвищення фіскальної ефективності податкової системи, вдосконалення міжбюджетних відносин, забезпечення прозорості та гласності бюджетного процесу, посилення взаємозв'язку бюджетного регулювання із циклічністю економічного розвитку, удосконалення програмно-цільового методу планування бюджету, розробка довгострокової бюджетної стратегії, яка взаємопов'язана з цілями соціально-економічного розвитку суспільства, що сприятиме підвищенню рівня керованості національною економікою [6].

З метою забезпечення послідовності, системності й ефективності бюджетної політики важливим є формування довгострокової бюджетної стратегії із визначенням результативних показників реалізації її основних напрямів. Система державного стратегічного планування як фундаментальна основа для розробки стратегічних напрямів бюджетної політики є інструментом забезпечення структурної модернізації економіки та

підвищення її конкурентоспроможності. В умовах обмеженості фінансових ресурсів вагомим завданням реалізації бюджетної стратегії є концентрація фінансування на пріоритетних напрямках соціально-економічного розвитку країни, обґрунтування ієрархії цілей, завдань і принципів бюджетної політики, узгодження фінансових можливостей бюджету щодо реалізації цих цілей у межах бюджетних періодів. Доцільним є поглиблення взаємозв'язку річного та перспективного бюджетного планування. У сучасних умовах при розробці перспективних напрямів бюджетної політики необхідним є врахування здійснення переорієнтації економіки на переважно ендогенні чинники економічного зростання. Важливим є впровадження середньострокового індикативного планування в діяльність головних розпорядників бюджетних коштів.

Від якості та своєчасності прийняття рішень із питань формування доходів бюджету залежить ефективність регулювання суспільного розвитку. Податкове навантаження є одним з основних фінансово-бюджетних показників, який суттєво впливає як на дохідну частину бюджетів усіх рівнів, так і на економічні процеси держави й адміністративно-територіальних одиниць.

Інститут бюджетної політики має відігравати провідну роль в ініціюванні змін у системі фінансового регулювання суспільного розвитку. Формування стратегічних напрямів бюджетної політики потребує узгодженості та збалансованості складових системи бюджетного регулювання, враховуючи зміни інституційного середовища, що забезпечує функціонування зазначеної системи. Доцільним є посилення взаємозв'язку бюджетного регулювання з циклічністю економічного розвитку, підвищенням дієвості механізмів підтримки конкурентоспроможності вітчизняної економіки. Процеси уніфікації оподаткування з країнами Європейського Союзу, в тому числі у сфері адміністрування та регулювання податків на споживання, мають відбуватися прогнозовано для держави та платників податків, що посилить керуваність бюджетним процесом і протидіятиме тінізації економіки. Бюджетна політика у наступних бюджетних періодах має формувати сприятливі умови для підвищення рівня розвитку людського капіталу як ендогенного фактора забезпечення інтенсивного економічного зростання. Обсяг фінансування установ соціальної сфери має залежати від показників їх діяльності, які повинні відповідати світовим стандартам. Від якості планування бюджетних показників залежить фінансова стійкість системи державних фінансів. Доцільним є актуалізація стратегії управління внутрішнім і зовнішнім державним боргом, формування річних планів заходів щодо його оптимізації у розрізі кварталів з метою зменшення пікових навантажень на державний бюджет. Зростаючі потреби обслуговування боргу та фінансування бюджету потребують формування збалансованого портфеля запозичень та підвищення рівня ліквідності облігацій внутрішньої державної позики. У той же час достатньо висока питома вага зовнішнього державного боргу в його

структурі обумовлює необхідність відповідної співпраці з міжнародними фінансовими організаціями. Реалізація зазначеного потребує удосконалення інституційної моделі управління державним сектором економіки, підвищення рівня координації у системі органів влади у сфері макроекономічного регулювання [7].

Бюджетна політика виступає дієвим інструментом забезпечення макроекономічної стабілізації та подальшої активізації процесів економічного розвитку. Завдання бюджетного регулювання щодо формування дієвого розподілу фінансових ресурсів мають бути скоординовані зі стратегічними цілями стійкого зростання економіки країни та підвищення життєвого рівня населення. Важливим є забезпечення макроекономічної стабільності, встановлення оптимальних структурних пропорцій в економіці, удосконалення соціальної політики, формування сучасних фінансових інститутів. Виходячи із мети та завдань стратегії поступального розвитку економіки, пов'язаної з підвищенням рівня ефективності її ендогенної складової, необхідним є розвиток інституційних засад бюджетної політики. Бюджетне регулювання визначає обсяги первинного розподілу валового внутрішнього продукту, здійснює вплив на структуру заощаджень та динаміку боргових зобов'язань, виступає дієвим засобом вирішення основних завдань суспільного розвитку та має стати інструментом реалізації внутрішнього потенціалу економічного зростання.

На основі дослідження та узагальнення основних трактувань поняття «бюджетна політика» можна виокремити основні підходи: цільовий – сукупність цілей, заходів і завдань бюджетного регулювання для забезпечення економічного та соціального розвитку країни; інституційний – сукупність інституційних компонентів бюджетного середовища. Таким чином, економічна сутність бюджетної політики економічного розвитку як інструменту державного фінансового регулювання суспільних відносин полягає у взаємодії інституційних, економічних складових бюджетної системи та фінансової архітектури, що в процесі розробки основних напрямів формування та використання бюджетних коштів створює умови для досягнення тактичних і стратегічних цілей держави. До системи бюджетного регулювання належать дохідна та видаткова частина бюджету, дефіцит (профіцит) бюджету, прямий та гарантований державний борг, система міжбюджетних відносин, податкова та митна політика, екзогенні й ендогенні фактори економічного середовища та взаємозв'язки між ними [8].

Доцільним є підвищення ступеня координації між складовими бюджетної політики з метою забезпечення фінансової стабільності й економічного зростання. Активізація структурних змін в економіці передбачає застосування збалансованого підходу щодо функціонування бюджетної системи. Бюджетна політика має адаптивно реагувати на економічну циклічність за необхідності утримання індикативних значень дефіциту бюджету та державного боргу. Підвищення ефективності бюджетних видатків потребує узгодження цілей бюджетних програм із пріоритетами соціально-

економічного розвитку країни, використання дієвих форм державної фінансової підтримки. Особливого значення набувають питання запровадження системи середньострокового та стратегічного бюджетного планування. Доцільним є проведення інституційних змін фінансового забезпечення соціального захисту, поглиблення страхових принципів пенсійної системи. Важливим є підвищення дієвості контролю та аудиту використання бюджетних коштів, що обумовлює необхідність подальшого розвитку його методологічних засад, удосконалення критеріїв оцінки ступеня досягнення запланованих цілей і завдань головних розпорядників бюджетних коштів.

В умовах рецесії та уповільнення темпів зростання світової економіки, заходи бюджетної політики, які реалізуються у країнах із розвинутою та трансформаційною економікою, спрямовані на стимулювання внутрішнього попиту. Пріоритетними заходами бюджетно-податкової політики є зниження показників структурного дефіциту бюджету та державного боргу, оптимізація бюджетних видатків, підвищення фіскальної ефективності податкової системи, посилення дієвості механізму бюджетного планування та прогнозування. Важливим є реалізація системних заходів щодо підвищення рівня поточної ліквідності фінансової системи; викуп у фінансових інститутів проблемних активів для поліпшення стану їх балансів і розширення можливостей кредитування економіки; здійснення державних інвестицій у капітал фінансових інституцій. Можливості стимулювання економіки за рахунок бюджетної політики є обмеженими, тому одночасно проводяться структурні зміни системи державних фінансів і посилюється вплив дивергентних факторів на економічні процеси [9].

Фіскальна консолідація у країнах з розвинутою і трансформаційною економікою проводиться з метою підвищення стійкості державних фінансів і являє собою комплекс заходів, що здійснюються задля збільшення доходів бюджету й оптимізації видатків бюджету шляхом реалізації структурної перебудови бюджетно-податкової системи. Важливим є покращення циклічно скоригованого балансу бюджету, що в середньостроковій перспективі дозволить забезпечити стабільне економічне зростання, підвищити рівень зайнятості населення. Заходи щодо фінансового регулювання бюджетної системи спрямовано на збалансування обсягів доходів і видатків сектора загального державного управління, доходів, що надходять до бюджетної системи та державних цільових фондів, оптимізацію обсягів і покращення структури бюджетних видатків, підвищення ефективності використання фінансових ресурсів, зменшення навантаження прямого та гарантованого державною боргу на бюджетну систему країни. Більшість країн світу протягом останніх років дотримуються політики жорсткої економії бюджетних коштів, бюджетної дисципліни, прозорості бюджету, що сприяє зменшенню боргових зобов'язань, дефіциту бюджету. Низка країн використовують дієві механізми інтеграції коротко-, середньо- та довгострокового бюджетного планування.

Застосування заходів фіскальної консолідації у країнах Євросоюзу дозволило зменшити бюджетний дефіцит, що включає запозичення консолідованого сектора загального державного управління з 4,18% валового внутрішнього продукту у 2007–2011 рр. до 2,92% у 2012–2016 рр. При цьому відбулося зростання обсягів державного боргу на 14,74% за період 2012–2016 рр. Вагому роль у цьому процесі відіграє коригування величини бюджетного дефіциту й обсягів державного боргу країни та дозволяє формувати виважену стратегію управління державними фінансами.

Вітчизняна бюджетна політика характеризується структурним вдосконаленням інституційної системи й адаптацією до внутрішніх і зовнішніх тенденцій економічного середовища. Важливим у цьому аспекті є використання бюджету як інструменту регулювання суспільного розвитку. Система формування бюджету має бути збалансованою у середньостроковому та довгостроковому періодах, доцільним є вдосконалення інституційного середовища та фінансового інструментарію планування та прогнозування бюджетних показників. На сучасному етапі необхідним є переосмислення сутності системи формування бюджету у процесі регулювання економічних процесів з урахуванням вітчизняного та зарубіжного досвіду, розробки бюджетної політики як вагомого інструменту впливу на економічне зростання [10].

Бюджетна стратегія є вагомим інструментом забезпечення довгострокової збалансованості, стійкості та стабільності функціонування фінансово-економічної системи, що надає можливість створити умови для сталого економічного зростання, модернізації економіки та соціальної сфери, підвищення рівня і якості життя населення, досягнення цілей соціально-економічного розвитку країни. Пріоритетними завданнями у бюджетній сфері мають бути підвищення ефективності бюджетної політики, впровадження стимулюючих заходів, спрямованих на активізацію економічної діяльності. Реалізація бюджетної стратегії в умовах економічних перетворень передбачає створення передумов для економічного зростання на основі розвитку системи фінансово-економічних відносин, ефективного управління державними фінансами, забезпечення узгодженості фіскальної та економічної політики, соціального й економічного розвитку країни на основі середньострокового бюджетного планування, прозорості та реалістичності формування бюджетів всіх рівнів, дієвості контролю та аудиту ефективності використання бюджетних коштів. З метою посилення результативності бюджетної політики важливим є впровадження підходів до забезпечення довгострокової збалансованості бюджетної системи, які ґрунтуються на основі зменшення показників структурного дефіциту бюджету та боргового навантаження на бюджет, підвищення фіскальної ефективності податкової системи, що з урахуванням раціональної політики в системі формування бюджетних видатків дозволить сформувати дієвий інструментарій економічного розвитку країни.

Важливим є встановлення зв'язку річного та середньострокового бюджетного планування, розвиток

програмно-цільового методу бюджетування з урахуванням змін прожиткового мінімуму, тарифів на енергоносії, інших показників, необхідних для планування видатків за бюджетними програмами, термін виконання яких більше одного року. Визначальним у цьому напрямі є підвищення ефективності бюджетних видатків, що відбуватиметься на основі визначення їх пріоритетності та оцінки ступеня досягнення очікуваних результатів. Важливим напрямом формування бюджетів, спрямованих на забезпечення економічного розвитку країни, є підтримка інноваційних та енергозберігаючих інвестиційних проектів, підвищення частки капітальних витрат у державному та приватному секторах економіки.

Пріоритетним завданням державних органів управління та місцевого самоврядування є зміцнення фінансово-економічного потенціалу територій, що потребує запровадження системи ефективного бюджетного регулювання, визначення пріоритетів бюджетної політики у сфері міжбюджетних відносин, оптимального поєднання місцевих і загальнодержавних інтересів. Важливим завданням бюджетного механізму є трансформація бюджетних ресурсів у чинник економічного зростання. Бюджетні кошти мають бути важливим джерелом інвестицій, що сприятиме підвищенню рівня суспільного розвитку. Вагомі підходи до інституційних перетворень системи бюджетного регулювання як складової соціально-економічного розвитку країни сприятимуть підвищенню ефективності та дієвості функціонування державних і місцевих фінансів. Бюджетна політика є одним з дієвих інструментів впливу на динаміку та якісний рівень соціально-економічного розвитку країни. Використання інструментів і важелів бюджетного механізму має здійснюватись з урахуванням впливу сукупності економічних, інституційних і соціальних факторів. Бюджетна політика є вагомою складовою державного регулювання циклічних коливань економіки, важливим є забезпечення поступової адаптації бюджетного механізму до змін економічного середовища. В умовах трансформації економіки посилюється роль бюджетної системи для досягнення макроекономічної стабілізації і подальшого відновлення економічного зростання. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Бюджетна складова реалізації домінантних напрямів суспільного розвитку/за ред. Л. В. Лисяк. Дніпропетровськ: ДДФА, 2015. 396 с.
2. **Безгуба М. О.** Фінансово-бюджетна політика в умовах глобалізації економіки. *Економічний вісник університету*. 2016. Вип. 29/2. С. 501–507.
3. **Cogan J., Taylor J., Wieland V., Wolters M.** Fiscal consolidation strategy. *Journal of Economic Dynamics and Control*. 2013. No. 37 (2). P. 404–421.
4. **Козарезенко Л. В.** Бюджетне регулювання розвитку людського потенціалу. *Економічний часопис–XXI*. 2015. № 1–2 (2). С. 50–54.
5. **Масгрейв Р. А.** Государственные финансы: теория и практика. М.: Бизнес Атлас, 2009. 716 с.
6. **Максюта А. А., Чугунов І. Я.** Бюджетна складова суспільного розвитку. *Вісник КНТЕУ*. 2012. № 3. С. 45–54.

7. **Мяковський А. І.** Перспективи вдосконалення фінансового регулювання в Україні: глобальні виклики. *Фінанси України*. 2014. № 5. С. 7–19.

8. **Павелко А. В., Чугунов І. Я.** Бюджетна політика економічного розвитку. *Вісник КНТЕУ*. 2015. № 2. С. 64–73.

9. **Чугунов І. Я., Макогон В. Д.** Бюджетна політика в умовах економічних перетворень. *Економічний часопис–XXI*. 2016. № 3–4 (2). С. 66–69.

10. **Чугунов І. Я., Пасічний М. Д.** Фінансова політика України в умовах глобалізації економіки. *Вісник КНТЕУ*. 2016. № 5. С. 5–18.

Науковий керівник – Чугунов І. Я.,

доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів Київського національного торговельно-економічного університету, заслужений діяч науки і техніки України

REFERENCES

Bezhuba, M. O. "Finansovo-biudzhethna polityka v umovakh hlobalizatsii ekonomiky" [Financial and fiscal policy in the conditions of globalization of the economy]. *Ekonomichnyi visnyk universytetu*, no. 29/2 (2016): 501-507.

Biudzhethna skladova realizatsii dominantnykh napriamiv suspilnoho rozvytku [Budget component of realization of dominant directions of social development]. Dnipropetrovsk: DDFa, 2015.

Chuhunov, I. Ya., and Makohon, V. D. "Biudzhethna polityka v umovakh ekonomichnykh peretvoren" [Budget policy in the context of economic transformation]. *Ekonomichnyi chasopys-XXI*, no. 3-4 (2) (2016): 66-69.

Chuhunov, I. Ya., and Pasichnyi, M. D. "Finansova polityka Ukrainy v umovakh hlobalizatsii ekonomiky" [The financial policy of Ukraine in the conditions of globalization of the economy]. *Visnyk KNTEU*, no. 5 (2016): 5-18.

Cogan, J. et al. "Fiscal consolidation strategy". *Journal of Economic Dynamics and Control*, no. 37 (2) (2013): 404-421.

Kozarezenko, L. V. "Biudzhethne rehuliuвання rozvytku liudskoho potentsialu" [Budgetary regulation of human potential development]. *Ekonomichnyi chasopys-XXI*, no. 1-2 (2) (2015): 50-54.

Maksiuta, A. A., and Chuhunov, I. Ya. "Biudzhethna skladova suspilnoho rozvytku" [Budget component of social development]. *Visnyk KNTEU*, no. 3 (2012): 45-54.

Masgreuv, R. A. *Gosudarstvennyye finansy: teoriya i praktika* [Public finance: theory and practice]. Moscow: Biznes Atlas, 2009.

Miarkovskiy, A. I. "Perspektyvy vdoskonalennia finansovoho rehuliuвання v Ukraini: hlobalni vyklyky" [Prospects for Improving Financial Regulation in Ukraine: Global Challenges]. *Finansy Ukrainy*, no. 5 (2014): 7-19.

Pavelko, A. V., and Chuhunov, I. Ya. "Biudzhethna polityka ekonomichnoho rozvytku" [Budgetary policy of economic development]. *Visnyk KNTEU*, no. 2 (2015): 64-73.